

Plötsligt slog det lock i vänster öra

Helt utan förvarning. De vackra tonerna från Arvids altsaxofon till vänster om mig hördes knappt. Anders, som ledde vår grupp, hans röst hördes som en viskning. Det måste vara en vaxpropp tänkte jag. Men det visade sig vara "Sudden Deafness" – plötslig dövhet orsakat av Borrelia. Men låt mig ta det från början.

Det är i början av juli. Jag är på väg till Visingsö och jazzveckan där. Har med mig både trumpeteten och kornetten. Var också där förra året och det gav mersmak. Ler när jag tänker på hur det var då. En sådan härlig stämning som det var där är det banne mig svårt att finna någon annanstans. Minns en av deltagarna som var där för fjärde året och som sa:

– Den här veckan kallar jag för den vänliga veckan.

I fjol var det 40-årsjubileum. Och Uppsalamusikern Björn Sjödin som 1981 startade det hela firades med pompa och ståt. Det var sång, musik, mycket humor och äkta glädje hela vecka. Klassiska jazzstandards var på repertoaren och upplagt så att alla fick "sola". Anders lärde ut små och nyttiga knep.

Jazzparad på Visingsö "When the Saints Go Marching in" Foto: Torkel Dreyfert.

Vi delades in i grupper. Den grupp som jag kom att spela i bestod av blås och komp. Torkel på ståbas. Tomas på gitarr. Jonas på trummor och steppdans. Marie på piano. Håkan på barytonsax och Arvid på altsax. Torkel kände jag sedan tidigare för han var med i fjol. Och Tomas kände jag till som läroboksförfattare. Anders som ledde oss är proffsmusiker och välkänd inom jazzkretsar. Dessutom en skojfrisk man med mycket humor.

Och så hände det. Vi övade på några låtar som vi skulle framföra på kvällen dagen efter. Vi satt i halvcirkel och höll just på att repa ”C jam blues”. De vackra tonerna från Arvids altsaxofon till vänster om mig hördes knappt. Anders röst hördes som en viskning. Det måste vara en vaxpropp var min omedelbara tanke.

Min röst lät också annorlunda och det gjorde också ljud överhuvudtaget. Men jag fortsatte att spela. Bytte dock plats med Håkan på barytonsaxen så att jag bättre kunde höra vad Anders sa. Jag förklarade för de andra hur det låg till.

Veckan gick och ingen bättring. Men på något underligt sätt vände jag mig. Jag lät inte dövheten på mitt vänstra öra förta spelglädjen och den underbara stämningen.

Nåväl, tillbaka till Karlstad kontaktade jag vårdcentralen och fick en tid dagen efter. Som alltid var bemötandet och omhändertagandet på topp. Det gjordes en rejäl undersökning och Axel – läkaren – konstaterade att det var plötsligt dövhet orsakat av Borrelia. Det var inte en vaxpropp som jag först trodde. Axel skrev ut en dunderdos av kortison och penicillin. Kortisonet trappades successivt ner. Efter hand började hörseln komma tillbaka.

Ungefär 2000 varje år drabbas av denna åkomma. Fick veta att i cirka 20 procent av fallen är orsaken Borrelia. Två av tre tillfrisknar helt eller delvis. Hälften återfår hörseln av sig själv. Okej, tänkte jag. Har i alla fall oddsen på min sida.

Hörselnedsättning har en tydlig social sida. Det har jag själv erfarenhet av. Jag har hörapparat och hörseln på vänster öra är sedan många år nedsatt. Om jag inte har hörapparaten på mig har jag svårt att höra den som står till vänster om mig. Brukar då säga som det är att jag hör illa på vänster öra.

Jag brukar skoja och skämta om min hörselnedsättning. Det kan man göra om man gör det på rätt sätt. Brukar också göra detta när jag föreläser. Ibland drar jag en liten historia för att lätta upp stämningen. Som till exempel den här:

– En äldre man har just kommit hem efter att ha provat ut en ny hörapparat. Den gamla fungerade dåligt. Och den väntande hustrun hoppas att nu äntligen ska väl han höra bättre så att hon slipper skrika. Mannen kommer hem och är på gott humör. Hustrun möter honom och frågar i normalt tonläge: ”Hör du bättre nu?”

Mannen ler och tittar på henne och sedan på klockan och svarar: ”Den är snart halv tre!”

Man räknar med att cirka en och en halv miljon svenskar har en hörselnedsätt-

ning och ungefär en halv miljon har hörapparat. Uppskattningsvis ytterligare en kvarts miljon har sådana allvarliga problem att de skulle behöva hörapparat.

Orsaken till att det är så många är säkert flera. En är de fördomar som fortfarande finns. För cirka 45 år sedan myntades begreppet *The hearing aid effects* som handlar om fördomar om dem som har hörapparat. En studie av ungas uppfattningar och attityder visade att de som bar hörapparat uppfattades som ”trögfattade”, ”sämre självförtroende”, ”rädda”, ”osäkra” och ”gamla”.

En studie av amerikanska studenters attityder från början av 2000-talet visade att de ogärna ville att andra skulle se dem använda hörapparat. En tredjedel uppgav att de skulle skämmas om de måste bära hörapparat och en av tio trodde att de skulle uppfattas som ”dumma i huvudet”.

Det är inte alls ovanligt att man håller inne med att man hör dåligt och därför inte heller söker hjälp. Det visar bland annat opinionsföretaget Novus i en undersökning som redovisades i våras. Tre av tio svenskar som hör dåligt har inte sökt hjälp för sina hörselproblem. Och bland män i åldern 45-64 år var det varannan. På frågan varför man tror att svenskar som hör dåligt drar sig för att använda hörapparat uppgav drygt fyra av tio att det berodde på att man inte ville känna sig gammal, ungefär var femte att det var fult och lika många för att man var rädd för vad andra skulle tycka.

Den sociala forskningen om hörselnedsättning är omfattande och handlar bland annat om risken för kommunikationsstörningar. Man har svårt att höra vad som sägs, tror sig veta vad som sägs men som visar sig vara felaktigt. Låtsas att man hör och råkar säga ja eller nej eller nicka på fel ställe. Att kommunikationen fungerar är en viktig förutsättning för att kunna leva ett drägligt liv.

Men den som vägrar använda hörapparat riskerar att hamna i situationer där det uppstår allvarliga kommunikationsproblem. Och det gör att man drar sig undan. Avstår från det sociala livet för att slippa hamna i pinsamma situationer. Håller sig borta från vänner och bekanta, från föreningsliv, konserter. Ja, från det som skulle bringa glädje. Många försöker också så långt det är möjligt dölja sina hörselbesvär.

Ett exempel på det var Ludwig van Beethoven. Han dolde så gott det gick sin hörselnedsättning som med tiden övergick till dövhet. Och han undvek onödig kontakt med andra. Det har spekulerats i att det var så psykiskt påfrestande att han hade tankar på att ta sitt liv.

Beethoven blev som sagt till slut döv. I ett brev till en av sina vänner skrev han och berättade om att han på teatern måste komma mycket nära orkestern för att höra och förstå vad som spelas. På avstånd kunde han inte höra sångarnas röster och inte instrumentens höga toner. Beethoven var då bara 30 år. Han fortsatte att komponera i närmare tio år som döv tonsättare. Den berömda så kallade Beethovens nia är ett exempel. Han visste hur musiken skulle låta inne i sitt huvud.

Med åren blev Beethovens hörsel allt sämre.

<https://podarilove.ru/en/lyudvig-van-bethoven-kratkaya-biografiya-i-vechnye-proizvedeniya-zhizn-i-tvorchestvo/>

Att höra dåligt är ansträngande, frustrerande, pinsamt och tär på hälsan med försämrad livskvalitet och välbefinnande som följd. Det är inte alls ovanligt med nedstämdhet och depressioner. Och enligt den så kallade Lancet-kommisionen som publicerades i den vetenskapliga tidskriften *The Lancet* är hörselnedsättning den största enskilda riskfaktorn för demens.

Men det går enkelt att göra någonting åt. Det går att förebygga. Det finns hjälpmedel som hörapparat och hörselimplantat. Den vetenskapliga och tekniska utvecklingen på området går snabbt framåt. Och utseendemässigt går det knappt att skilja de moderna hörapparaterna från ett vackert smycke. Det ni!

*Bengt Starrin
professor emeritus
bengt@starrin.nu
www.starrin.nu*